

historische, semi-wetenschappelijke verhandeling. De heer Lugt heeft méér gedaan dan blijkens zijn voorwoord zijn doel was: „de kennis omtrent Rembrandt en zijn werkzaamheid als landschapkunstenaar met nieuw feiten-materiaal te verrijken”. Hij heeft met warmte en groote toewijding een frisch en aardig boek geschreven over het zeventiende-eeuwsche Amsterdam en Rembrandts plaats daarin. Het zeventiende-eeuwsche Amsterdam — wel is waar denken wij, 20e-eeuwers, bij die woorden in de eerste plaats aan havens vol driemasters en aan groote en rijke koopmanshuizen op statige grachten. Daarvoor nu juist heeft Rembrandt geen oog, geen liefde gehad, en daarover schrijft dus ook de heer Frits Lugt niet. Maar er was nog een ander Amsterdam in de 17e eeuw, en dat wij daarvan tot nog toe slecht op de hoogte waren, verhoogt m.i. zeer de waarde van dit werk; het is 't Amsterdam van bolwerken en poorten, van torens en molens, het zijn ook de schoone omstreken van Amsterdam, die naar de meening van velen niet bestaan, maar die altijd bestaan hebben en ook nog heden ten dage verrukken kunnen — getuige het etsje van La Barre!

„Als regel zijn uitweidingen over de verdiensten der besproken teekeningen en etsen achterwege gelaten en is volstaan met een zooveel mogelijk aaneengeschakeld verhaal, samengesteld uit de nieuwe historische en topografische toelichtingen” deelt de schrijver ons, ook in zijn voorwoord, mede. Ik meen te mogen zeggen dat hij wijs gedaan heeft, zijn taak aldus op te vatten. Wat kon hij nog toevoegen aan den lof van Rembrandt? Hij gaf ons goede reproducties en voegde er alleen zijn schrandere en gevoelige topografische opmerkingen, zijn vernuftige conclusies aan toe. Door louter aandachtig kijken naar en vergelijken van Rembrandts teekeningen, — door vergelijking dikwijls ook met die van anderen — kwam hij tot merkwaardige ontdekkingen omtrent de plaatsen waar zij moeten zijn ontstaan. Hij hield die ontdekkingen vast

en wist ze door verdere vondsten te bevestigen en uit te breiden. Tot hij zich ten laatste in staat gesteld zag „wandelingen” met ons te maken, door en om Amsterdam, wandelingen die hij om zoo te zeggen door Rembrandt kon doen illustreeren. Het landschappelijk amsterdamsch oeuvre van den grooten meester bleek zoo uitgebreid, dat deze wandelingen met deze illustraties een waarlijk bijna aaneengeschakeld verhaal vormen. Er zijn natuurlijk hiaten, maar het algemeene beeld is toch tamelijk volkomen. En dit danken wij niet alleen aan Rembrandt, maar ook aan den herkenner en rangschikker zijner stad- en landschapstudies.

Het is bekend hoe de echte Amsterdammers hun stad beminnen; voor diegenen onder hen, die zich dit tamelijk kostbaar boek kunnen aanschaffen zal het een kostelijk bezit zijn, waarin zij zich telkens opnieuw zullen vermeien. Maar ook voor niet-Amsterdammers, wien het in dit geval alleen om Rembrandt is te doen, heeft dit bezit zijn duidelijke waarde. Het spreekt wel vanzelf dat geen landschapteekening mooier wordt doordat wij precies weten welk wereldhoekje zij voorstelt, maar toch... een kunstgevoelig mensch heeft wel degelijk ook zijn louter intellectuele genoegens, het zien met begrip en kennis is altijd nog iets genottelijker dan het ontvangen van kunst-indrukken zonder meer. Doch daarenboven — de heer Lugt wijst er op in zijn slotpagina's — door telkens weer te zien hoe een groote geest als Rembrandt zijn schoonheid haalde, zijn inspiraties putte uit het hem onmiddellijk omgevende, zonder iets van onze moderne hunkering naar het bijzondere, het afwijkende, door telkens weer op te merken hoe nederig hij zich stelde tegenover de „onuitputtelijke rijkdom der natuur”, zooals de heer Lugt het noemt, groeit nog aldoor onze eerbied voor dezen schilder-toovenaar, en is er geen genot in eerbied en bewondering op zichzelf, in den trots ook van hem te weten een der ónzen? H. R.